

w. Augustyn, biskup Hippony był postacią, której wpływ na kształt i losy kultury Zachodu jest trudny do przecenienia. Z kolei fakt, że posiadamy dostęp do zbioru korespondencji w. Augustyna składającego się z nieco ponad 300 listów pisanych w latach 386-430, jest dla badaczy zarówno darem jak i wyzwaniem. Biskup Hippony nie był myśliwiecem samotnym, tworzącym w próżni, ale pełnym energii uczestnikiem współczesnych mu sporów, tworzącym swoje koncepcje w kontekście polemiki, towarzyszącym mu od początku do końca biskupiej kariery. Jego listy stanowią doskonałe świadectwo tego zaangażowania, ponieważ były czynnikiem głównym tych polemik.

Listy antyczne, w niedawnej publikacji Tom Standage porównał w sposób tyleż efektywny, co trafny do mediów społecznościowych, wskazując na ich publiczny charakter i względną prężność oddziaływania na opinię publiczną. Osoby o takim autorytecie jak biskup Hippony mogły spodziewać się i spodziewały się, że ich listy będą kopiowane, odpisywane w fragmentach, publicznie odczytywane, a więc odegrałyby rolę w kształtowaniu sądów mieszkańców Cesarstwa Rzymskiego. Jeszcze zanim został biskupem Augustyn stał się jednym z bohaterów zbiorowej wyobraźni. Pochodzący z niewielkiej miejscowości Tagaste, położonej w odległej i niewiele znaczącej z punktu widzenia Rzymianina północno-afrykańskiej prowincji, urodzony w niewiele znaczącej rodzinie, dzięki swoim talentom i wsparciu przyjaciół został nauczycielem retoryki w Kartaginie, Rzymie, by awansować na szacowne stanowisko retora cesarskiego w Mediolanie. W młodości, w którym wykształcenie retoryczne było do wyjątku cenione, Augustyn osiągnął ogromny sukces i stał na progu jeszcze większej kariery na dworze cesarskim, z której jednak nagle zrezygnował przyjmując chrzest, zostając mnichem, a później biskupem. Jednak jego wybitne wykształcenie retoryczne i autorytet spowodowały, że jego biskupi głos w wielu kontrowersjach i sporach stał się słyszalny i rozpoznawalny w całym cesarstwie, wpływając na kształt chrześcijańskiej kultury późnego antyku. W toku swojego życia biskupiego Augustyn polemizował z poganami, heretykami (manichejczykami, arianami i pelagianami) oraz ze schizmatykami (donatystami). Jako były nauczyciel retoryki, pisał dla publiczności znakomicie obeznaną z teorią i praktyką mówsłownych i popisowych, a także z polemikami filozofów, Augustyn stosował wiadomie różnorodne rodzaje perswazji. Właśnie dlatego zbadanie strategii retorycznych stosowanych w jego polemicznych listach jest zadaniem istotnym i domagającym się kompleksowego zbadania i publikacji i dlatego w moim projekcie chcę zająć się tą problematyką.

Wśród szczegółowych problemów badawczych wysuwających się na plan pierwszy na wstępie badać najważniejsze i najciekawsze wydają mi się strategie konstruowania sytuacji polemicznej. W. Augustyn w oczywisty sposób odwołuje się do kultury klasycznej poszukując sposobów wyrazu, które zjednywałyby mu uczestników debaty. Do tych rodzajów należą budowa własnego wizerunku i autorytetu z jednej, a portretowanie przeciwników polemiki z drugiej strony. Również upodobnianie polemiki chrześcijańskiej do praktyki kontrowersji znanych z tradycji retoryki słownej oraz agonistyki filozoficznej odgrywa rolę perswazyjną. Tak zarysowane badania mogą doprowadzić do stworzenia wielotkwej i kompleksowej publikacji prezentującej specyfikę sztuki perswazji w. Augustyna z jego listów polemicznych.